

Õiguskantsler

Hr Jaanus Karilaid
Riigikogu õiguskomisjon

Teie nr

Meie 18.06.2018 nr 6-1/180463/1802781

Tulundusühistu reservkapitali piiramatu kogumise kohustus

Austatud komisjoni esimees

Õiguskantsleri poole pöördus tulundusühistu Pärnu Majandusühistu nõukogu liige, kes juhtis tähelepanu, et tulundusühistu reservkapitali kogumise kohta kehtivad rangemad reeglid kui teiste kapitaliühingute reservkapitali kohta.

[Tulundusühistuseadus](#) (TÜS) ei sätesta reservkapitali alam- ega ülempiiri. Justiitsministeeriumi hinnangule tuginedes ei saa reservkapitali suhtes kohaldada analoogia alusel ka [äriühistuseadustiku](#) (ÄS) osatähtsust puudutavaid norme ([tsiviilseadustiku üldosa seaduse](#) § 4 ja TÜS § 3 lg 1) ega kehtestada reservkapitali ülempiiri äriühingu põhikirjas. Seega tuleb tulundusühistutel seaduse järgi koguda reservkapitali põhimõtteliselt lõputult.

Reservi arvatava ja lõputult kasvava osa ulatuses ei saa maksta tulundusühistu liikmetele dividende. See kitsendab liikmete omandipõhiõigust ([Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) (PS) § 32).

Leian, et TÜS-s sätestatud reservkapitali kogumise tingimused on kasumit jaotavale tulundusühistule ja selle liikmetele praegusel kujul koormavad ja võrreldes osatähtsuse reeglitega jäigad. Seetõttu palun Teil kaaluda reservkapitali kogumist puudutavate normide muutmist, et reservkapitali kogumise kohustuse sisu ja ulatus oleks tulundusühistutele arusaadav, ei piiraks ühelt poolt äriühingu majandustegevust ega takistaks dividendide maksmist, ning teisalt kindlustaks piisavalt suure ja vajadusel hõlpsalt kasutatava reservi.

Palun Riigikogu õiguskomisjoni seisukohta võimaluse korral 28. septembriks 2018.

I Reservkapitali kogumist sätestav norm

TÜS § 31 järgi:

§ 31. Reservkapital

(1) Ühistul peab olema reservkapital. Reservkapital moodustatakse iga-aastastest puhaskasumi eraldistest, samuti muudest eraldistest, mis kantakse reservkapitali seaduse või põhikirja alusel.

(2) Kui kasumist võib põhikirja alusel maksta dividende, tuleb igal majandusaastal kanda reservkapitali vähemalt 1/20 puhaskasumist, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud suuremat eraldist.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

(3) Reservkapitali võib üldkoosoleku otsusel kasutada kahjumi katmiseks, kui seda ei ole võimalik katta eelmiste perioodide jaotamata kasumi arvelt.

II Reservkapitali kogumise eesmärk

1. Äriühinguid liigitatakse isikuteühinguteks (täisühing, usaldusühing) ja kapitaliühinguteks (aktsiaselts, osaühing, tulundusühistu) sõltuvalt sellest, kas ühingu kohustuste eest vastutavad isiklikult ka selle asutajad või osanikud või piirdub asutaja vastutus üksnes tema sissemaksega. Eri liiki äriühingute reservkapitali kogumine on reguleeritud erinevalt.

2. Tulundusühistu vastutab kohustuste eest oma varaga ning ühistu liige ei vastuta üldjuhul isiklikult ühistu kohustuste eest. Seega võib tulundusühistut TÜS-st lähtudes võrrelda osaühinguga, sest tulundusühistu suhtes kohaldatakse teatud erisustega AS-s osaühingu kohta sätestatud tingimusi (TÜS § 3 lg 1). Samas lubab seadus (TÜS § 1 lg 2) põhikirjaga ette näha, et liikmed vastutavad ühistu kohustuste eest solidaarselt kogu oma varaga (täielik isiklik vastutus) või põhikirjaga kindlaksmääratud ulatuses. Need erisused võivad tingida ka reservkapitali erinevas mahus kogumise vajaduse.

3. Äriühingu netovara ehk omakapitali moodustavad omanike investeeritud kapital ehk osakapital (summa, mis tuleb enne asutamist sisse maksta), kasutamata kasumi jääk ja reservkapital. Nii osaühingu kui ka tulundusühistu osakapitali nõutav suurus on 2500 eurot, välja arvatud juhul, kui tulundusühistu põhikirjaga ei ole ette nähtud ühistu liikmete isiklikku vastutust ühistu kohustuste eest (AS § 136 ja TÜS § 1 lg 3).

4. Reservkapital on omakapitali kirje, mis on raamatupidamislikult kohustus, mille eesmärk on anda võlausaldajatele garantiid kapitaliühingu riskide maandamiseks. Seega sarnaneb reservkapital oma olemuselt osakapitaliga ning on mõeldud omakapitali tugevdamiseks. Nagu osakapitalist ei või ka reservkapitalist teha väljamakseid, kuid reservkapitali saab kasutada kahjumi katmiseks (TÜS § 31 ja AS § 161 lg 2).

III Reservkapitali moodustamine

5. Tulundusühistu reservkapital moodustatakse iga-aastastest puhaskasumi eraldistest, samuti muudest eraldistest. Kui kasumist võib põhikirja alusel maksta dividende, tuleb igal majandusaastal kanda reservkapitali vähemalt 1/20 puhaskasumist (TÜS § 31 lg-d 1–2). Samas jätab TÜS reguleerimata, milline peaks olema reservkapitali alam- ja ülempiir. Seetõttu kogutakse reservkapitali praeguse korra järgi lõpmatult.

6. Osaühingule oli reservkapitali moodustamine kuni 2011. aastani kohustuslik, kuid osaühingute konkurentsivõime suurendamiseks ning eduka, arenemisvõimelise ja tugeva majanduse kujundamiseks lihtsustati äriseadustikus osaühingutele kehtestatud norme. Muu hulgas muudeti reservkapitali reguleerivaid sätteid nii, et osanikud said õiguse ise otsustada, kas nad soovivad osaühingu reservkapitali moodustada või mitte. Reservkapitali moodustamine ja selle suurus nähakse ette osaühingu põhikirjas. Kui reservkapital moodustakse, siis ei või see seaduse kohaselt olla väiksem kui 1/10 osakapitalist. Seega, reservkapitali loomisel kehtivad selle kohta juba seaduse sätted.

7. TÜS-s kirjeldatud muudatusi ei tehtud ning norme ei lihtsustatud. Seega kehtivad tulundusühistu reservkapitali kogumise kohta endiselt rangemad reeglid kui teiste kapitaliühingute kohta.

IV Kokkuvõte

8. [Äriregistri kohaselt tegutses Eestis 01.05.2018](#) kokku 1714 tulundusühistut. Hulgi- ja jaekaubanduse ning kinnisvara valdkonnas (see on ka Pärnu Majandusühistu tegevusala) tegutsevaid tulundusühistuid oli äriregistrisse kantud 1228. Seega on tulundusühistuid arvestatav hulk. Kui teisi äriühinguid võib ümber kujundada nende tegevusest lähtuvalt teist liiki äriühinguks, siis tulundusühistu ümberkujundamine, nagu ka äriühingu tulundusühistuks ümberkujundamine, ei ole lubatud (ÄS § 478 lg 1). Järelikult pole tulundusühistuna asutatud äriühingul võimalik ka omapoolse tegevusega kuidagi leevendada seadusest tulenevat reservkapitali kogumise nõuet.

9. TÜS § 31 järgi tuleb tulundusühistul reservkapitali koguda isegi olukorras, kus reservkapital on juba piisavalt suur, et maandada tulundusühistu majandustegevusest lähtuvaid riske. Arvestades, et äriühingu eesmärk on selle liikmetele, osanikele või aktsionärile tulu teenida, ei saa pidada reservkapitali lõputut suurendamist tulundusühistu liikmete õiguspäraste huvide arvelt saada äriühingust dividende proportsionaalseks ega eesmärgipäraseks omandipõhiõiguse (PS § 32) riiveks. Teada ei ole ka kaalukaid põhjuseid, miks peaks kehtima tulundusühistu reservkapitali kogumisele oluliselt teistsugused reeglid kui osäühingutele. Juba praegu kohaldatakse tulundusühistute suhtes mitmeid äriseadustikus osäühingute kohta kehtivaid sätteid (TÜS § 3).

10. Riigikohus on leidnud, et põhiseadus keelab põhjendamatult ja ebaproportsionaalselt koormata (üht liiki) äriühinguid teatud tingimustega, kuid see ei tähenda, et äriühingute tegevust reguleerivad reeglid peaksid alati olema ühesugused (vt Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi [11.03.2015 otsus kohtuasjas nr 3-4-1-51-14, p 77](#)). Eri äriühinguvormidele on nende olemusest ja eesmärkidest lähtudes tarvis kehtestada erinevad toimimisreeglid.

11. Seega ei välista põhiseadus, et tulundusühistu reservkapitalile kehtivad võrreldes teiste äriühingutega mõnevõrra erinevad reeglid. Kuid kõik erisused peavad olema põhjendatud ning iga piirang peab teenima mingit eesmärki. Eelnevalt kirjeldatud tulundusühistu reservkapitaliga seotud küsimusi saab lahendada mitmel moel. Võimalik on kohelda tulundusühistuid sarnaselt osäühingutega ning lubada reservkapitali ülemmäära üle otsustada äriühingu põhikirjaga. Seadusandja saaks reservkapitali alam- ja ülemmäära ka seadusega kindlaks määrata.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Lisa: Õiguskantslerile esitatud avaldus ja sellega seotud kirjavahetus